

**Prof. dr Duško Vejnović, redovni profesor
Univerziteta u Banjoj Luci, predsjednik
Evropskog defendologija centra, Banja Luka,
glavni i odgovorni urednik časopisa
*Defendologija i Sociološki diskurs***

BEZBJEDNOST I DRŽAVNA POLITIKA

Bezbjednost građana je vrhovni zakon

Osnovno načelo teorije međunarodnih odnosa sastoji se u činjenici da je prvenstveni zadatak države da štiti bezbjednost. **Svrha vlasti je osiguravanje unutrašnjeg reda i zakona kao i opšte bezbjednosti.** Postavlja se pitanje... čije bezbjednosti? Čitavnog društva? Same vlasti? Većinskog biračkog tijela?. **Kao što nastojanja država da se zaštite od kritičkog oka vlastite javnosti pokazuju, bezbjednost vlasti je na vrhu prioriteta.** Javnost ima pravo da zna da vlast to čini na svoju ruku i protivno interesu građana. Pogledi vlasti su često drugačiji i ističu da javnost nema pravo da zna jer to podriva bezbjednost i to veoma ozbiljno, prema tvrdnjama nekih zvaničnika vlasti. Često puta primarna je bezbjednost državne vlasti u odnosu na domaću javnost, a ne nacionalna bezbjednost. Nastojanje da se očuva tajnost često je motivisano potrebom da se zaštite moćni unutrašnji sektori. Nije dobro stajalište da ponekad zvanična politika mora biti zaštićena od uvida javnosti. Predviđanja za budućnost nisu nimalo obećavajuća. Kada je riječ o nuklearnom oruđu, tu bar znamo na čemu smo, u koliko želimo da srpiječimo apokalpsu : Treba da ga uništimo. Na neki način cjelokupna oblast bezbjednosti je duboko politička. U tom širokom smislu politika, kako je definiše Harold Lasvel¹ pitanje “ko dobija šta, kada i kako” je svuda oko nas. U tom smislu pitanje da li ćemo na svoj lični kompjuter instalirati Windows ili Linux postaje političko pitanje isto koliko i pitanje nuklearnog rata. Na drugoj krajnosti nalazi se definicija koju daje Karl Šmit prema kojoj je suština političkog u definisanju prijatelja i neprijatelja. Ona se najjasnije sagledava u uslovima vanrednog stanja u kome je volja suverena,

¹ Harold Lasvel (13. februar, 1902 - 18. decembar, 1978) bio je vodeći američki politički naučnik i teoretičar komunikacije. Bio je član Čikaške škole sociologije i profesor na Univerzitetu Jejl. U isto vrijeme radio je kao predsjednik Američkog udruženja za političke nauke i Svjetske akademije umjetnosti i nauke.

slobodna od pravnih normi. Prema ovoj šmitovskoj definiciji političko se gotovo poistovjećuje sa bezbjednosnim. Između ove dvije krajnosti nalazi se Aristotelova definicija koja poistovjećuje politiku sa nastojanjima slobodnih ljudi da urede svoj zajednički život u okviru polisa, odnosno države. Za potrebe razmatranja sektora političke bezbjednosti mi ćemo se prikloniti ovom poslednjem razumijevanju koje politiku vezuje za poslove političke zajednice odnosno države. Pošto smo gore definisali političku bezbednosti i ukazali na njenu unutrašnju dinamiku. U ovoj oblasti bezbjednosti država i njena organizaciona stabilnost, odnosno suverenost predstavlja centralni i referentni objekat bezbjednosti. Dominantni odnosi u političkoj bezbjednosti su odnosi autoriteta. Nisu sve države podjednako osjetljive na političke prijetnje bezbjednosti. Slabe države, odnosno države koje imaju nizak nivo socio-političke kohezije ili sporno međunarodno priznanje biće povredljivije od političkih bezbjednosnih izazova. „Političke prijetnje bezbjednosti možemo podjeliti na:

- Intencionalne, odnosno one koje su namjerne i
- planirane i strukturalne, koje potiču od procesa ili obrazaca međunarodne interakcije“.²

Treba pomenuti i terorizam koji predstavlja veliki problem za političku bezbjednost, i suštinski sporan pojmu društvenih nauka. Šta je onda terorizam? Postoje dva načina da gledamo na ovo pitanje. Prvi je da odustanemo od potrage za nekakvom sadržinom pojma terorizma koju je moguće precizno definisati i omeđiti. Ukoliko prihvatimo ovakvu relativističku perspektivu radi se prije svega o etiketi koju jedni politički akteri, uglavnom oni koji posjeduju veći politički kapital, prišivaju drugim političkim akterima koji izazivaju njihov autoritet upotrebom sile, kako bi ih diskreditovali i demonizovali. Terorizam je onaj vid političkog nasilja koji vlast kaže da je nelegitiman. On ne predstavlja ništa drugo do jezičku formu koju političke elite mogu da ispunjavaju onim sadržajem koji im u datom trenutku najviše odgovara. Sintagma političko-

² Filip Ejodus, *Uvod u studije bezbjednosti*, Fakultet Političkih nauka, Beograd 2010. god., str. 113.

bezbjednosna situacija najbolje oslikava povezanost pojmova političkog sistema i bezbjednosti u svakodnevnom životu. Politička kultura je izraz subjektivne dimenzije društvene osnove političkog sistema i obuhvata politički relevantne karakteristike individualnosti, stanja političke svijesti i mentaliteta kao i predispozicija političkog ponašanja, koje je ukorijenjeno u stavovima i normama kao i aktuelnom političkom djelovanju. Odnos političke kulture i bezbjednosti se manifestuje kroz prizmu zaštite nacionalnog identiteta. Nacionalni identitet u mnogome determiniše kultura u funkciji niza vrijednosti pravnog, političkog i ekonomskog poretka. Gubljenje identiteta vodi nestanku društva, čime on postaje objekat zaštite od ugrožavanja i bezbjednosno pitanje. **Politizovana kultura odnosno kontrakultura podstiče ugrožavanje nacionalnog identiteta a time i bezbjednosti.** Obim opasnosti po bezbjednost društva je direktno proporcionalan stepenu nasilnosti politike i njenih nosilaca. **Nasilno političko ponašanje generiše konflikte i teror, čime se ugrožava bezbjednost svih,** od pojedinca do države. Stepenu razvijenosti političke kulture određuje i reprezentuje ukupni kulturni i demokratski nivo pojedinca i društva. U odnosu na bezbjednost, politička kultura treba svojom suštinom da razvija političku svijest o neophodnosti suprostavljanja pojavama izazova, rizika i prijetnji ugrožavanja i kreiranja politike koja uklanja etiološke faktore ugrožavanja, Preduzimanje akcije protiv nosilaca ugrožavanja, preventivnim preduzimanjem mjera kao i onemogućavanje razvoja situacije koja može dovesti do ugrožavanja referentnih društvenih vrijednosti. **Politička kultura i identitet evidentno imaju značajan uticaj na bezbjednost Republike Srpske kao i na organizaciju sistema bezbjednosti.** Politička i strateška kultura u Republici Srpskoj predstavljene su tenzijom između dva suprotstavljena diskursa, patriotskog i demokratskog, koji posljedično, konstruišu dvije različite vizije nacionalnog identiteta. I dok patriotski diskurs oblikuje nacionalni identitet

uglavnom u geopolitičkim smislu (prostorni identitet), demokratski diskurs u velikoj mjeri koristi definicije vremenskog identiteta. Ovo ukazuje da će pronalaženje pravog balansa između ova dva identiteta i modela strateške kulture, determinisati politički diskurs i političku kulturu u Republici Srpskoj što može imati opredjeljujući efekat i djelovanje na sistem bezbjednosti. Intenzitet ove refleksije zavisio je i zavisice od intenziteta djelovanja unutrašnjih i spoljašnjih pritisaka na nacionalni identitet. Rješenje je u dogovoru, izgradnji mostova koji spajaju suprotne obale. Mir i bezbjednost nemaju alternativu.